

Hyvät kuulijat

Tuon teille terveisiä hautojen takaa, isovanhempieni, nivalalaisten Heikki ja Janiika Vilkunan elämästä. 1800 ja 1900 lukujen taitteessa eläneiden Kusti ja Liisa Vilkunan kuuden lapsen ja kummallisen veljessarjan viidestä pojasta kolmas, Heikki Vilkuna, on ollut isäni Arvid Vilkunan isä.

Koko lapsuuteni olen elänyt sukutarinoitten keskellä. Kansakoulun olen aloittanut isäni kodissa, kouluksi ostetussa Onnelan suuressa talossa, Erkkisjärven rannalla.

Kotona Hauta-ahossa oli paljon kirjoja, peruja isovanhempien kodista Onnelasta. Monen kirjan tekijän nimenä oli Kyösti Vilkuna tai Kustaa Vilkuna. Isoisäni Heikki, on ollut Kustalle setä ja Kyöstille veli. Kirjojen puhtaat reunat olivatkin sitten täynnä sotatykkien, pyssyjen tai laivojen kuvia. Ne puolestaan olivat edesmenneen veljeni Aaron piirtämiä.

Vanhempani, Aino ja Arvi Vilkuna, eivät olleet eläissään käyneet Raudaskylää kauempana, lukuun ottamatta isän sotareissuja. Niinpä teimme mieheni kanssa häämatkan akateemikko Kustaa Vilkunan kesämökille Lappajärvelle isän ja äidin ollessa mukana.

Kustaa Vilkunan kautta on Suomen kirjallisuuden kansallisarkistoon tallennettuna merkillisten veljesten ja suvun välisiä kirjeitä lukematon määrä, samoin Heikki-ukon päiväkirja, josta vanhempi versio oli jo siirtynyt isältä pojalle. Kirjoittaja veljeni Aaro sai sitten haltuunsa jossain vaiheessa näitä kopioita kirjeistä.

Omien ruuhkavuosieni hieman lievittyessä, aloin toteuttaa omaa haavetta, sanoja paperille kirjaksi asti.

Koska olin aina ollut mieltynyt historian ja vanhojen asioiden tutkimiseen, oli aivan itsestään selvää, että isoisän päiväkirja siinä käsissäni poltteli. Oli tullut aika laittaa se luettavaan muotoon ja muistoksi tuleville polville. Aika alkoi olla vähissä, dokumenttien kertojista suurin osa oli jo nurmen alla.

Vuonna 2012 syntyi ensimmäinen Isoisäni Heikki Vilkunan sukuhaarasta kirjoittamani historiikki, Maan ja taivaan välissä. Kirja kertoo isäntäparin Heikki ja Janiika Vilkunan, sekä heidän suuren perheväkensä rikkaasta, raskaasta ja värikkästä elämästä. Historiikin pohjana on tietysti isoisän koko elämänsä ajan pitämä päiväkirja, veljesten väliset kirjeet, sekä sukulaisten ja kyläläisten haastattelut. Samoin keräsin valokuvia, joita löytyi ilahduttavan paljon. Olli Vilkunan kanssa vaihdoimme muutaman kirjeen, tämä kuuluu enemmän minulle ja tuo sinulle-periaatteella. Siitä olen vieläkin iloinen, veri on vettä sakeampaa.

Kirjasta on monelle selvinnyt kadoksissa olleita asioita. On tullut tunne, että kirja on enemmän koonnut, kuin hajottanut sukualaisia ja se onkin ollut yksi merkittävä tavoite tälle kirjalle. Jollakin tavalla on myös tullut tunne, että Onnelan surullinen loppu, joka on jättänyt pitkät varjot kaikkien sieltä kodista lähteneiden elämään, on saanut uudenlaisen ymmärryksen siitä, kuinka elämä on Heikkiä ja Janiikaa kuljettanut. Varjo on poistunut, tai ainakin haalistunut.

Ensimmäistä Onnelan historiaa kirjoittaessani, kypsyi hiljalleen ajatus, että isoäiti JANIKA, on oman kirjansa ansainnut. Luonnollisesti oma ammattini kättilönä, on siivittänyt tuota ajatusta. Liki neljäkymmentä vuotta naisten ja heidän perheittensä vierellä, on tuonut monenlaista näkemystä naisen elinkaaresta. Ajan myötä on miesten ja naisten välinen työnjako, sekä kaikkalainen yhteiskunnallinen osallistuminen muuttunut ja muuttanut muotoaan, mutta tässä kirjassani merkillisten veljesten suvussa, ovat vielä miehet olleet pääosissa ja naiset taka-alalla,

vaikka he juuri ovat tehneet puolisoilleen mahdolliseksi tien jäädä historian lehdille. Tämä on yksi syy, miksi halusin JANIIKAN kirjoittaa.

Janiika Vilkuna, os. Maliniemi, synnytti yksitoista lasta. Ensimmäisen 26v ikäisenä ja viimeisen Laurin, ollessaan 46-vuotias. Käytännössä hän oli joko raskaana, tai imetti, tai teki molempia yhtä aikaa nuoruudesta aina vanhuuden kynnykselle saakka. Heikin ja Janiikan ollessa Kanta – Vilkunassa, suuressa yhteistaloudessa, syntyi heille kahdeksan lasta, yksi Janiikan kotona Maliniemessä ja kaksi nuorinta Onnelassa. Omia lapsia kuoli aivan pieninä kolme, nuorina aikuisina neljä, vävy ja miniä, sekä lastenlapsia. Kokonaisia perheitä jäi vaille isää ja äitiä. Talo oli täynnä kunnasta sijoitettuja vähäosaisia huollettavia, oli renkejä ja palvelustyttöjä. Aluksi omat pojat perustettuaan perheen, asuivat vaimoineen ja lapsineen saman katon alla. Heikki osteli maita ja tiluksia, joita siirreltiin pojalta toiselle aina kulloisenkin elämäntilanteen mukaan. Miltei koko Erkkisperä oli Onnelan nimissä. Heikki merkkasi tonttejaan istuttamalla kuusialtoja tai muita puita pihoilte. Hänellä oli kauneustaju olemassa jo naidessaan Janiikan.

Janiika oli talon työnjohtaja Heikin asuessa Nivalan kuntaa, ollen 18:sta lautakunnassa yhtä aikaa. Heikki on aikoinaan kaikista lieveilmiöistään huolimatta, ollut aikaansa edellä oleva, merkittävä henkilö kotipitäjässään. Oltuaan yhdeksän vuotta kihlakunnan lautamiehenä, hän sai herastuomarin tittelin vuonna 1924. Mutta ilman Janiikan sitkeyttä ja taloustaitoja, ei Onnela olisi ollut päivääkään Onnela, eikä Heikki olisi jäänyt historian kirjoihin herastuomariksi nimitettynä.

Itse muistan mummon, kun hän oli kotonani viimeiset elinvuotensa. Pieni, hauraan, mutta hymyhuulisen näköinen, puristaen kulunutta virsikirjaa tiukasti ristittyjen käsien välissä mustan hameen helmassa, istuen kiikkutuolissa aamuhartautta kuuntelemassa. Isoisästäni Heikistä, en ehtinyt muistikuvaa tallentaa, olen ollut kolmivuotias hänen kuollessaan.

Janiikaa kirjoittaessani löysin todellisen tietoaarten. Rauha Sarlinin, silloin 99v. Nivalasta. Sain puhutella häntä viime kesänä kaksi kertaa. Hän oli Janiikan Johanna -nimisen siskon tytär, joka aikoinaan oli ollut paljon töissä ja tekemisissä Onnelan, siis Janiika-tädin kodissa. Tavatessamme oli Rauha lukemassa veljensä Urho Helanderin 88v tuomaa kirjaani Maan ja taivaan välissä. Rauha sanoi minulle: *kuule tyttö, kyllä minä tiedän nämä asiat paremmin kuin sinä. Olenhan silloin elänyt ja miltei asunutkin Onnelassa.* Tämä kohtaaminen jäi syvästi mieleeni.

Samoin sain monta uutta asiaa Lauri-sedän vaimolta Vieno Vilkunalta, joka oli silloin jo satavuotias.

Nyt molemmat sitkeät naiset ovat päässeet puolisoittensa vierelle kirkkomaahan.

Rauha Sarlin sanoi Heikin ja Janiikan avioliitosta, että se oli todellinen rakkausavioliitto. Sillä ei yhdistetty isoja taloja, vaan kasvatettiin lauma lapsia maailmalle, isä-Heikki virsillä ja äiti-Janiika leivällä ja kädestä kiinni pitämällä valtavasta työmäärästä huolimatta.

Lopuksi voin sanoa omasta kirjallisesta jatkostani, että nyt on suku setvitty, mutta menneet ajat eivät jätä rauhaan. Haamut nousevat haudoistaan ja kone naputtaa aamuöisin. Aikanaan tulevat eläviksi uudelleen, luettavassa muodossa.

Heikki – ukko on kirjoittanut päiväkirjaansa ollessaan itse 74 - vuotias: *rakas vaimoni on juuri täyttänyt 80 vuotta, mutta on vielä täysin työkykyinen, lukuun ottamatta vasemman jalan pikkubarvasta.*